

TOPOLOXÍA CULTURAL DA PIRÁMIDE (ECOLÓXICA)

PEREZ PINTOS, Rodrigo

As pirámides ecolóxicas, formas especialmente abstractas de representar a estrutura dos ecosistemas en base ós fluxos de enerxía e materia entre diferentes niveis tróficos no decorrer das cadeas alimentarias, propostas orixinalmente por Charles Elton na súa obra “*Animal Ecology*” (1927) e reformuladas logo por Raimond Lindeman no seu artigo de 1942 “*The Trophic-Dynamic Aspects of Ecology*”, son construtos mentais ampiamente utilizados - nas súas diferentes variantes de pirámide de números, pirámides de biomasa e pirámides de enerxía - como metáforas visuais nos libros de texto de ciencias da natureza na educación secundaria e bacharelato.

Pirámides son así mesmo utilizadas, dun xeito case que preceptivo, nos libros de texto de ciencias sociais das mesmas etapas educativas, para visualizar a estratificación social xerarquizada en sociedades moi separadas no tempo e no espazo (Antigo Exipto, Roma, sociedade feudal europea, aztecas, antigos maias, Antiquo Rexime,...), mesmo que careceran dos edificios coñecidos como pirámides.

As pirámides son tamén construcións monumentais con forma piramidal, normalmente de base cuadrangular, que xurdiron en distintas civilizacións sen contacto entre si. Asíse habitualmente que esta coincidencia na forma é resultado do feito de que dende un punto de vista meramente estrutural ou construtivo, a forma piramidal é un resultado case que inevitable do sinxelo desexo de gañar altura unido ás limitacións construtivas e tecnolóxicas das sociedades que as ergueron.

É habitual cando se analizan estes monumentos de América Central e do Exipto (pero tamén as Huacas da zona andina, os zigurats mesopotámicos, as pirámides truncadas chinesas, os grandes túmulos norteamericanos...), considerar evidente que non son susceptibles de ningunha afiliación discernible. Non só os métodos de construción, materiais empregados, localizacións relativas, deseño e funcións son substancialmente distintos, senón que estes monumentos están separados temporalmente por varios milenios e espacialmente por milleiros de quilómetros. E, non obstante, é tamén habitual consideralos en conxunto en función da súa xeometría, recoñecendo que a forma é case que a única similitude entre estas manifestacións arquitectónicas.

A Topoloxía é a póla das matemáticas que trata especialmente da continuidade e doutros conceptos máis xerais orixinados dela, como as propiedades das figuras con independencia do seu tamaño e forma. Conceptualmente, a topoloxía é o estudo da continuidade. Mentres que a xeometría

preocúpase polas propiedades cuantitativas das estruturas xeométricas, tales como lonxitudes, graos e áreas, a topoloxía ocúpase das súas propiedades cualitativas. Interésase só nas propiedades permanentes ou intrínsecas das figuras.

Jorge Wagensberg, no libro “A rebelión das formas” (2004), escribe:

“A intelixibilidade dunha propiedade inerte, natural ou artificial dun obxecto ten que ver coa frecuencia coa que tal propiedade se observa no respectivo mundo inerte, vivo ou intelixente. Cantos máis obxectos non sospeitosos de estaren relacionados entre si exhiban unha esencia común, maior é a probabilidade de comprender esa esencia común. Dito doutro xeito, esa esencia común é xustamente, a súa intelixibilidade, a función (...) A intelixibilidade é a mínima expresión do máximo compartido”.

Toda abstracción fabrica intelixibilidade. Canto máis sofisticado medra un sistema de crenzas e a súa estrutura de poder asociada se volve menos comprensible para a xente - e polo tanto máis suceptible de ser cuestionada-, faise máis necesaria por parte do poder unha simboloxía integrada e intelixible que xustifique a súa autorreprodución social.

A pirámide, como símbolo, integra nunha superestrutura, á vez arquitectónica e ideolóxica (no sentido da superestrutura marxista, a pesar do evidente anacronismo: *as ideas, cosmoloxía, ideoloxía que engraxan as rodas do traballo e a produción mediante a ocultación ás masas do feito de que, na realidade, están sendo explotadas*), a expresión dunha sociedade xerárquica estratificada, lexitimada a traveso do contacto (restrinxido a unha élite) cos deuses/sagrado, e sancionado polos antepasados (mortos poderosos) e a continuidade (consanguínea ou xenética, cultural, cósmica,...).

A pirámide integra Cosmoloxía (Cosmos estruturado en tres niveis básicos –mundo celeste, mundo da vida cotiá, inframundo – con posibilidades de interconexión entre eles a traveso dun *axis mundi*, central e vertical. Relación coa recreación dos mitos da creación a traveso de rituais), Xerarquía (restrición de partes do espectro da conciencia a segmentos determinados dunha sociedade - soberano interlocutor cos deuses, casta sacerdotal realizando rituais e sacrificios,... -, sobre a que se xera discriminación social e control. Verticalidade extrema. Estratificación social xerarquizada e lexitimada cada vez que se escenifican rituais asociados a elas), Coñecemento (Técnicas arquitectónicas e tecnoloxía. Transmisión do coñecemento técnico. Coñecemento científico dos ciclos astronómicos manifestado a traveso de hierofanías astronómicas, aliñacións e orientacións astronómicas. Centralización e control dos recursos necesarios para a súa construción. Administración, con aparición de cidades e templos e mantemento destes) e lexitimación (a traveso da creación de liñaxes, dinastías e continuidade mediante o uso simbólico de tumbas. Continuidade mediante “reencarnación” ritual do anterior xerarca no novo ou integración daquel nun panteón celeste/deuses. Incluindo referencias ós ciclos astronómicos, directamente ou a traveso de celebracións estacionais).

A forma xeométrica pura das pirámides encarna, en xeral, a forma social piramidal estrita das sociedades que as construíron.

Robert Proctor, na introdución do seu libro “Racial hygiene: medicine under the nazis”(1988), argumenta que a ciencia moderna ten catro prioridades/funcións interconectadas: educación, produción, control social e apoloxía, sendo esta última a práctica (levada a cabo por científicos) de convencer a xente de que a orde social é a orde natural. *“Se a xente pode ser convencida de que a orde social é unha orde natural, e que a miseria (ou a abundancia) que está ó seu redor*

deriva da vontade de Deus, ou da Natureza, ou de ambos os dous, entón a atención pode ser desviada daquelas partes da orde social que son a auténtica fonte desa miseria (ou abundancia). A idea de que a orde social é natural ou inevitable, fixada pola vontade de Deus ou polas leis da natureza (ou máis recentemente, pola estrutura dos xenes dun) non é nova”

Tendo en conta o anterior, a metáfora visual das pirámides ecolóxicas, non podeá funcionar dalgún xeito como unha especie de *Teodicia dos privilexios*, estar tinxida de ideoloxía máis que de ecoloxía? Podemos darlle unha volta á película “ O Rei León“ de Disney para comprobalo.